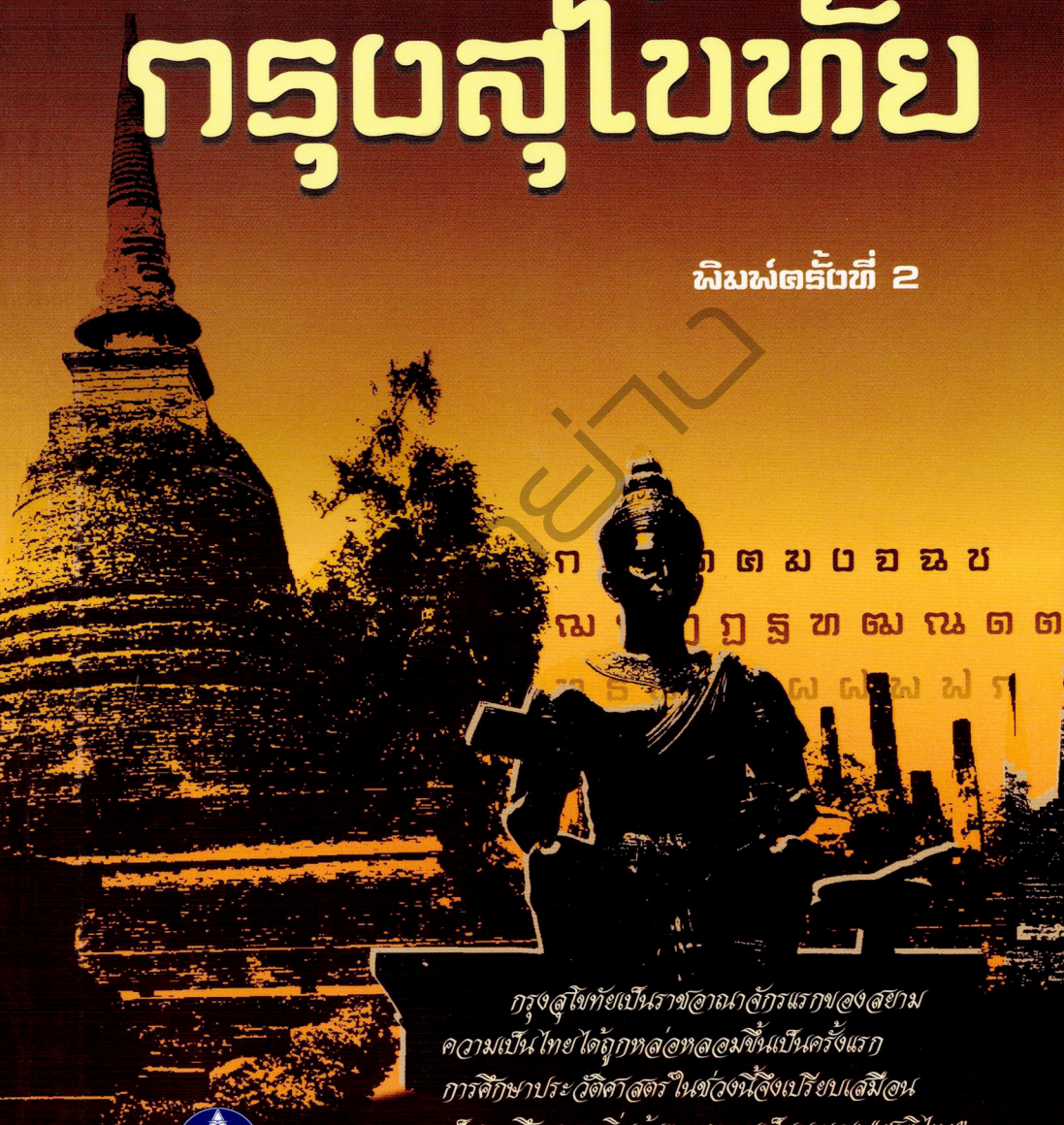

ກຣຸບສຸໂບທັຍ

ພິມພັດຣີບທີ່ 2

ກຸງລຸໂທຍເປັນເກົ່າແກ່ທີ່ມີຊື່ສຽງແລະມີຄວາມສຳຄັນ
ຄວາມເປັນໄທຍໄດ້ຖືກທຳລາຍລົງເປັນຄັ້ງແລະ
ການສຶກສາປະຫວັດສາດໃນກຸງລຸໂທຍເປັນສິ່ງທີ່ສຳຄັນ
ເປັນການສຶກສາລຸ້ນໃໝ່ແລະຄວາມເປັນມາຂອງ “ໄທຍ”

คำนำสำนักพิมพ์

ความรักและความห่วงใยในแผ่นดินเกิดของตนเอง เกิดขึ้นได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดที่ทำให้ชาติไทยรวมเป็นไทยได้จนทุกวันนี้

กรุงเทพฯ เป็นเมืองหลวงแห่งแรกของชาวสยาม จึงควรเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้และศึกษาให้เข้าใจ เพื่อให้มองเห็นอดีต เข้าใจปัจจุบัน และกำหนดอนาคตให้กับประเทศชาติสืบต่อไป

ด้วยความปรารถนาดี
สำนักพิมพ์ ดวงกมลพับลิชชิง

คำนำผู้เรียบเรียง

กรุงสุโขทัยเป็นราชอาณาจักรแรกของชาวสยาม หลังจากทีอาณาจักร
น่านเจ้าถูกชาวมองโกลรุกราน แล้วถอยร่นลงมาตามแนวแม่น้ำโขง แยกกัน
อยู่เป็นกลุ่มเป็นพวก แล้วต่างก็ไปสร้างบ้านแปงเมืองตามกำลังความสามารถ
กระจัดกระจายกันไปตามลุ่มน้ำต่างๆ ตามแต่หัวหน้าน้าชุมชนจะนำพาไป

กลุ่มหนึ่งนำโดยพ่อขุนศรีนาวนำถม ได้มาหักร้างถางพง สร้างบ้าน
แปงเมืองในลุ่มน้ำยม สร้างเมืองศรีธรรมาลัยเป็นเมืองหลัก สร้างเมืองสุโขทัย
เป็นเมืองรอง แล้วเรียกรวมๆ กันว่า “นครสองอัน”

ต่อมาเมืองสุโขทัยตกอยู่ในอำนาจขอมที่มีศูนย์อำนาจอยู่ที่เมืองนครธม
เมื่อได้เวลาอันเหมาะสม พ่อขุนบางกลางหาว ร่วมกับพ่อขุนผาเมืองขับไล่
ขอมออกไปจนสิ้นอิทธิพล แล้วสถาปนาเมืองสุโขทัยให้เป็นเมืองหลวงของ
คนไทยในลุ่มน้ำยม เมื่อปีพุทธศักราช ๑๗๖๒

กรุงสุโขทัยรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ต่อมาเสื่อม
อำนาจ แล้วเข้าร่วมเป็นผืนปฐพีเดียวกันกับกรุงศรีอยุธยา ที่พระเจ้าอู่ทอง
สถาปนาขึ้นมาในลุ่มเจ้าพระยา เมื่อปีพุทธศักราช ๑๘๙๓

กรุงสุโขทัยสถาปนาขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๑๗๖๒ นับถึงปัจจุบันได้ ๗๘๗ ปี
ด้วยระยะเวลาอันยาวนาน ถาวรวัตถุอันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใน
กรุงสุโขทัยจึงชำรุดหักพังไปตามกาลเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักฐานทาง
ด้านประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษรนั้นแทบจะไม่มีเลย นอกจาก
ศิลาจารึกที่ขุดพบในภายหลัง ซึ่งก็มีรายละเอียดไม่มากนัก เพราะการสลัก
หินไม่ถาวรเหมือนจารใบลาน นักประวัติศาสตร์ได้พยายามอ่านศิลาจารึก
แล้วนำไปเรียบเรียงปะติดปะต่อกับเอกสารหลักฐานในจดหมายเหตุของชาว

ต่างชาติที่เข้ามาค้าขายในกรุงสุโขทัยซึ่งได้บันทึกไว้ ชนรุ่นเราจึงพอจะทราบเรื่องราวของบรรพบุรุษได้ในระดับหนึ่ง

อนึ่งตัวเลข วัน เดือน ปี ที่ปรากฏ เป็นการคาดคะเนโดยประมาณ ซึ่งยังไม่เป็นที่ยุติในความถูกต้องเต็มร้อย แต่ก็ต้องยอมรับไว้ก่อน จนกว่าจะมีหลักฐานอื่นมาหักล้างในเหตุผลที่ทุกฝ่ายยอมรับ

ข้าพเจ้าได้ศึกษาหลักฐานจากเอกสารต่างๆ ซึ่งส่วนราชการนำออกเผยแพร่ แล้วนำไปเปรียบเทียบกับนักประวัติศาสตร์หลายท่านในอดีตที่ได้ค้นคว้าแล้วนำออกมาเผยแพร่ ซึ่งมีทั้งที่ยอมรับได้และรับไม่ได้

แล้วผู้เรียบเรียงนำส่วนที่คิดว่าถูกต้องมาร้อยเรียงใหม่ให้ต่อเนื่อง จึงเป็นหนังสือเกร็ดพงศาวดารกรุงสุโขทัยที่เห็นอย่างเป็นรูปธรรม

ผู้เรียบเรียงหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์อีกหน้าหนึ่ง ที่สามารถใช้เป็นประโยชน์กับนักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไปที่สนใจ ผู้อยากจะรู้จักบรรพบุรุษของตนเอง เมื่อได้อ่านได้ศึกษาในหนังสือเล่มนี้แล้ว คงจะพอเห็นเค้ารูปร่างหน้าตาของบรรพบุรุษได้ในระดับหนึ่ง

ขอขอบคุณ คุณศิริศักดิ์ อภิศักดิ์มนตรี ที่ได้ช่วยตรวจทานจัดหมวดหมู่ และ จัดลำดับเหตุการณ์ให้อย่างลงตัว ซึ่งทำให้อ่านได้อย่างราบรื่นยิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าใช้ความพยายามอย่างสูงมิให้มีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นในด้านเนื้อหา แม้กระทั่งการสะกดการันต์อันเป็นขั้นตอนในการพิมพ์ ซึ่งตรวจแล้วตรวจอีก หากมีข้อบกพร่องเกิดขึ้น ข้าพเจ้าผู้เรียบเรียงขอโน้มรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นแต่เพียงผู้เดียว

ขอได้รับความปรารถนาดีจากผู้เรียบเรียง

ลำจุล ฮวบเจริญ : มิถุนายน ๒๕๔๙

	หน้า
ตอนที่ ๑ ประวัติศาสตร์กรุงสุโขทัย	๑
๑. ปฐมกาลแห่งประวัติศาสตร์ของสยาม	๓
๒. ปฐมวงศ์ราชวงศ์พระร่วง	๑๗
๓. กรุงสุโขทัยราชวงศ์พระร่วง	๒๙
รัชกาลที่ ๑ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์	๓๖
รัชกาลที่ ๒ พ่อขุนบานเมือง	๔๐
รัชกาลที่ ๓ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช	๔๑
รัชกาลที่ ๔ พญาเลอ (เลอ) ไทย	๘๑
รัชกาลที่ ๕ พญาจันทราม	๘๖
รัชกาลที่ ๖ พระมหาธรรมราชาที่ ๑ (พญาลิไทย)	๘๙
รัชกาลที่ ๗ พระมหาธรรมราชาที่ ๒	๙๙
รัชกาลที่ ๘ พระมหาธรรมราชาที่ ๓	
(พญาไธยลือไทย)	๑๐๑
รัชกาลที่ ๙ พระมหาธรรมราชาที่ ๔	
(พระบรมपाल)	๑๐๓
๔. ความมั่นคงและมั่งคั่งสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี	๑๐๗
๕. ความเสื่อมของกรุงสุโขทัย	๑๑๕

ตอนที่ ๒ โบราณสถานกรุงสุโขทัย	๑๑๙
เจดีย์แบบสุโขทัยแท้	๑๒๒
พระเจดีย์แบบลังกา	๑๒๒
เจดีย์แบบศรีวิชัยผสมลังกา	๑๒๓
กำแพงเมืองสุโขทัย	๑๒๔
ศาลแม่ย่า	๑๒๔
ขอมดำดิน	๑๒๖
วัดพระมหาธาตุ	๑๒๗
วัดศรีชุม	๑๒๘
วัดป่ามะม่วง	๑๒๙
วัดพระพายหลวง	๑๒๙
เตาทุเรียง	๑๓๐
ตอนที่ ๓ เชียงธรรม	๑๓๓
เชียงธรรม ๑	๑๓๕
เชียงธรรม ๒	๑๓๙
ตอนที่ ๔ ภาคผนวก	๑๔๑
พงศาวดารปฐมวงศ์พระเจ้าอู่ทอง	๑๔๓
อาณาจักรศรีวิชัย	๑๔๗
อาณาจักรขอม	๑๕๓
พงศาวดารมอญ-ราชวงศ์พระเจ้าฟ้ารั่ว (มะกะโท)	๑๘๕
ความเหมือนที่แตกต่าง	๒๑๑

ศิลาจารึกสมัยสุโขทัย

๒๑๕

หลักที่ ๑

๒๑๗

หลักที่ ๒

๒๓๙

หลักที่ ๔

๒๖๕

ภาพประกอบ เกร็ดพงศาวดารกรุงสุโขทัย

๒๘๑

ภาพประกอบ เกร็ดพงศาวดารกรุงสุโขทัย

ชุดภาพเก่าก่อนบูรณะ

๓๐๑

ถ้อยแถลงท้ายเล่ม

๓๑๘

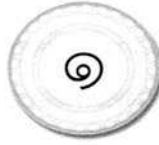

ครุฑอยุธยา

ตอนที่ ๑

ประวัติศาสตร์กรุงสุโขทัย

ปฐมกาลแห่งประวัติศาสตร์ของสยาม

ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ มีมติแบ่งยุคสมัยชาติสยาม ออกเป็น ๔
ยุค - ๔ สมัย คือ

ยุคที่ ๑ สมัยกรุงสุโขทัย	เป็นราชธานีตั้งแต่ปี พ.ศ. ๑๗๙๐ ถึง ๑๘๙๓
ยุคที่ ๒ สมัยกรุงศรีอยุธยา	เป็นราชธานีตั้งแต่ปี พ.ศ. ๑๘๙๓ ถึง ๒๓๑๐
ยุคที่ ๓ สมัยกรุงธนบุรี	เป็นราชธานีตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๑๓ ถึง ๒๓๒๕
ยุคที่ ๔ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์	เป็นราชธานีตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๒๕ จนกระทั่งถึงในปัจจุบัน

ในปฐมกาลแห่งประวัติศาสตร์สยามนั้น แผ่นดินสยามมีพวกมอญ เขมร และละว้าผสมกัน ตั้งหลักฐานภูมิลำเนาทำมาหากินอยู่ก่อนเก่า

ดังเช่นที่ในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๒๓ ว่าด้วยพงศาวดารตอนไทย มาจากเมืองเดิม ระบุว่าดินแดนที่เป็นสยามประเทศนี้ เดิมทีเดียวได้เป็นที่ อยู่ของคน ๓ ชาติ ซึ่งพูดภาษาค้ายคลึงกัน คือ

พวกขอม ซึ่งเรียกกันบัดนี้ว่าเขมร อยู่ตอนใต้แผ่นดินต่ำในลุ่มแม่น้ำโขง อันเป็นดินแดนกรุงกัมพูชาเดิวนี้นี้ชาติ ๑

พวกลาว คือชนชาติที่เรียกกันในปัจจุบันนี้ว่าละว้า อยู่ตอนกลาง คือลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยานี้ ตลอดไปทางตะวันออกจนถึงลุ่มแม่น้ำโขงตอนแผ่นดินสูง คือจังหวัดในมณฑลนครราชสีมา มณฑลอุดร อุบล ร้อยเอ็ด ชาติ ๑

พวกมอญ อยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือตอนลุ่มแม่น้ำสาละวิน ตลอดไปจนถึงลุ่มแม่น้ำเอราวัตตอนใต้ ที่เป็นแดนประเทศพม่าบัดนี้ ชาติ ๑

ดินแดนที่กล่าวมานี้ ชาวอินเดียแต่โบราณเรียกกันว่า “สุวรรณภูมิ” เพราะเหตุที่มีปอทอง มีอาณาเขตในปัจจุบันนี้ เรียงลำดับจากทิศตะวันตกคือ

ประเทศมอญ ตั้งแต่เมืองพุกามลงมาจนจรดอ่าวมะตะมะ นี่คืออดีตประเทศมอญ

ประเทศไทยทั้งประเทศ เหนือจรดใต้ คือแดนสุวรรณภูมิในอดีต ลาวทั้งประเทศ

เขมรทั้งประเทศ ซึ่งในสมัยโบราณเรียกว่า แผ่นดินต่ำ

อนึ่งพวกเขมรนี้เอง เป็นผู้ติดต่อสื่อสารกับชาวต่างภาษาซึ่งมาจากถิ่นฐานที่เจริญกว่า ทำให้ในนิคมเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพกลายเป็นเมืองขึ้นมา และมีระเบียบในการปกครองกันเป็นประเทศเล็กๆ แยกย้ายกันเป็นหลายกลุ่ม หลายหมู่ หลายคณะ ทั้งนี้ได้มีการสู้รบกันเพื่อแย่งชิงอำนาจ เพื่อเผยแพร่ขยายอาณาเขตกัน และชาวสยามประเทศก็ได้มีการสู้รบกันเองเพื่อแย่งความเป็นใหญ่

ในยุคเดียวกันนี้ พวกลาวได้และไทยใหญ่ (ไทขานหรือไทเงี้ยว) ได้ยกทัพขึ้นมาตีเมือง ดิกรุงแตก ไพร่พลเมืองก็เลยอยู่กันแบบปะปนผสมกันระหว่างลาว มอญ เขมร จนกระทั่งตั้งเป็นราชอาณาจักรสยาม ในดินแดนสุวรรณภูมิสืบต่อกันมา

ในราว พ.ศ. ๓๐๐ ได้มีชาวอินเดียครั้งนับถือศาสนาพุทธ ๒ พวกพากันมาตั้งภูมิลำเนาในสุวรรณภูมิ พวก ๑ เริ่มที่แดนมอญจากเมืองพุกามลงมาข้ามแม่น้ำสาละวินเข้ามาทางแดนลาว ในท้องมณฑลราชบุรีและมณฑลนครไชยศรี อีกพวก ๑ แล่นเรืออ้อมแหลมมลายู ไปตั้งภูมิลำเนาในประเทศจาม (ญวนได้ในปัจจุบัน)

ในเวลานั้น ประเทศอินเดียได้มีความเจริญรุ่งเรืองมาช้านานแล้ว ชาวอินเดียที่มาตั้งภูมิลำเนาในประเทศนี้ รอบรู้วิชาการต่างๆ ยิ่งกว่าพวกขอม พวกลาว และพวกมอญ อันเป็นชาวพื้นเมืองเดิม จึงสามารถแสดงคุณวิเศษให้พวกชาวเมืองนิยมนับถือจนยกย่องให้เป็นอาจารย์ พระพุทธศาสนาจึงได้มาประดิษฐานในประเทศนี้ หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองในยุคดังกล่าว ได้แก่ พระปฐมเจดีย์ เป็นต้น

อีกประมาณ ๔๐๐ ปีต่อมา (พ.ศ. ๗๐๐) ก็มีชาวอินเดียอีกกลุ่มหนึ่งเข้ามาตั้งภูมิลำเนาทางปากแม่น้ำโขงในดินแดนขอม กลุ่มนี้นับถือศาสนาพราหมณ์

หัวหน้าพราหมณ์บางท่านได้เป็นภักดาของนางพระยาเมืองขอม เป็นเหตุให้ราชวงศ์ขอมกลายเป็นเชื้อชาติชาวอินเดีย ตั้งแต่นั้นมาก็บังคับให้พวกขอมรับประเพณีลัทธิศาสนาและประเพณีตามคติพราหมณ์ จนปนกับพระพุทธศาสนาซึ่งชาวอินเดียที่มาก่อนสอนให้ แล้วนับถือกันมาก่อนแล้วนั้น การนับถือพระพุทธศาสนากับพราหมณ์จึงปะปนกันตั้งแต่นั้นมา

เมื่อชาวอินเดียฉลาดรอบรู้วิชาการต่างๆ ดีกว่าชาวพื้นเมืองเดิม จึงได้ปกครองเมืองขอม แล้วแผ่อำนาจออกไปโดยลำดับจนได้ดินแดนของพวกลาว ทั้งลาวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และลาวลุ่มแม่น้ำโขง พวกลาวทั้งสองลุ่มน้ำต้องตกอยู่ในอำนาจขอมหลายร้อยปี

ยังมีหลักฐานที่ขอมสร้างไว้หลงเหลือให้เห็นจนทุกวันนี้ เป็นปรางค์บ้าง ภูบ้าง ในสมัยนั้นมีเค้าเงื่อนให้รู้ลักษณะการที่พวกขอมปกครองแดนลาวได้อย่างหนึ่ง คือ

ในกลุ่มน้ำเจ้าพระยานี้ ตั้งเมืองลพบุรีเป็นเมืองหลวง ปกครองเขตแดนข้างใต้ เป็นมณฑล ๑ เรียกกันว่าแดนละโว้

ในกลุ่มน้ำยม ขอมตั้งเมืองสุโขทัยเป็นเมืองหลวง ปกครองแดนข้างเหนือเป็นมณฑล ๑ เรียกกันว่า แดนสยาม

ในกลุ่มแม่น้ำโขง ในเขตนี้ขอมตั้งเขตแดนกว้างขวางมากกว่าสองลุ่มน้ำที่กล่าวมา สังเกตตามขนาดเทวสถานที่ยังปรากฏอยู่ ดูเหมือนจะจัดการปกครองเป็น ๒ มณฑล คือ มณฑลทางทิศตะวันตก ตั้งเมืองพิมายเป็นเมืองหลวง และมณฑลตะวันออก ตั้งเมืองสกลนครเป็นเมืองหลวง

ดินแดนสุวรรณภูมิ เป็นชื่อที่แทบจะเลื่อนหายไปจากความรู้สึกของคนไทยในยุคนี้กันแล้ว นอกเสียจากกลุ่มที่ศึกษาประวัติศาสตร์และพงศาวดารของกลุ่มชนชาติในอุษาคเนย์ ซึ่งก็รวมถึงคนไทยทั้งหมดที่มีบรรพบุรุษที่สืบเชื้อสายมาจากอาณาจักรน่านเจ้า อันมีเมืองหนองแสเป็นเมืองหลวงแล้วแตกสาขานานขึ้นกันไปทุกทิศทางเพราะไม่ต้องการอยู่ในอำนาจจีน

กลุ่มหนึ่งไปทางทิศตะวันตก จากอาณาจักรสิบสองปันนา ประมาณ พ.ศ. ๘๐๐ ? ข้ามแม่น้ำโขงไปตั้งอาณาจักรอยู่ที่ลุ่มน้ำสาละวิน พวกนี้ต่อมาได้นามว่า “ไทยใหญ่” หรือในทุกวันนี้ได้นามใหม่เรียกว่าเงี้ยว

บางกลุ่มไปสร้างอาณาจักรไทยอาหม ปัจจุบันอยู่ในแคว้นอัสสัมประเทศอินเดีย คนไทยกลุ่มนี้ถูกวัฒนธรรมอินเดียกลืนไปจนหมดสิ้น ไม่หลงเหลือความเป็นไทยให้เห็นอีกต่อไป คงเหลือความเป็นไทยเพียงในพงศาวดารเท่านั้น

คนไทยอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งแตกออกมาจากอาณาจักรน่านเจ้า แยกลงมาทางทิศใต้ เป็นกลุ่มคนไทยที่เป็นกลุ่มใหญ่มาก โดยยึดแนวแม่น้ำของ (โขง) กลุ่มนี้เรียกตนเองว่า “ไทยน้อย” ก็คือพวกไทยภาคกลางเรานี้แหละ

คนไทยสองกลุ่มสองพวกที่กล่าวมานี้ ต่างมีเจ้านายซึ่งเป็นคนไทย

ด้วยกันเองปกครอง แยกกันเป็นหลายอาณาจักร เมืองที่พวกไทยใหญ่ไปตั้งที่ลุ่มน้ำสาละวิน ได้นามสืบมาว่า “สิบเก้าเจ้าฟ้า”

ส่วนเมืองที่พวกไทยน้อยมาตั้งทางทิศใต้ได้นามว่า “สิบสองเจ้าไทย” หรือต่อมาเรียกเป็น “สิบสองจุไทย” ซึ่งอยู่เหนือเมืองหลวงพระบางเดี๋ยวนี้มีเมืองแกลงเป็นเมืองหลวง หรือเรียกอีกชื่อว่าไทยดำ ปัจจุบันเมืองแกลงเปลี่ยนชื่อเป็นเตียนเบียนฟู ตั้งอยู่เหนือสุดของเวียดนามเหนือ ติดต่อแดนจีน

อีกกลุ่มไปทางทิศตะวันตกได้นามว่า “สิบสองปันนา” มีเมืองเชียงรุ่งเป็นเมืองหลวง อาณาจักรไทยต่างๆ เหล่านี้ ต่างเป็นพันธมิตรกันและกันแบบบ้านพี่เมืองน้อง

จนประมาณปี พ.ศ. ๑๔๐๐ กลุ่มที่เรียกว่าไทยน้อย ซึ่งอยู่ในแคว้นแคว้นสิบสองเจ้าไทย หรือสิบสองจุไทย มีบุคคลสำคัญเป็นเจ้าเมืองเรียกกันว่า “ขุนบรม” สามารถชักนำให้กลุ่มไทยน้อยขยายอาณาเขตรุกแดนขอมลงทางใต้ ได้เขตแดนข้ามแม่น้ำโขงมาทางฝั่งขวา ตั้งแต่นั้นมาพวกไทยน้อยก็พากันขยายภูมิภินาต่อลงมา จึงเกิดแดนไทยขึ้นทางริมแม่น้ำโขงอีก ๒ มณฑล

โดยทางตะวันออกแม่น้ำโขงได้ชื่อว่า แดนลานช้าง เพราะมีช้างชุมหาช้างมาใช้เป็นพาหนะได้ง่าย จึงเกิดเป็นชุมชนใหญ่ขึ้นมา แล้วตั้งเมืองเข้าเป็นเมืองหลวงในแดนลานช้าง เมืองเข้านี้ ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นเมืองหลวงพระบาง

ทางตะวันตกแม่น้ำโขงได้ชื่อว่า แดนลานนา เพราะมีที่ราบสำหรับทำไร่ทำนาได้มาก แล้วจึงตั้งเมืองเชียงแสนเป็นเมืองหลวง เมื่อไทยน้อยขยายดินแดนลงมารอบคลุมสองบริเวณดังกล่าว ขอมจึงพยายามขึ้นมาขับไล่ ต้องรบพุ่งกันอยู่ช้านานก็ไม่สามารถเอาชนะไทยน้อยกลุ่มนี้ได้

เมื่อชาวไทยรวมตัวกันตั้งเมืองสุโขทัยขึ้นเป็นเมืองหลวง โดยที่บริเวณนี้เคยเป็นบ้านเป็นเมืองอยู่ก่อนแล้ว แต่อยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของขอม ซึ่งได้แผ่ขยายอาณาเขตเข้ามาจากทางเมืองยโสธรปุระ (คือเมือง

นครธม ซึ่งอยู่ในประเทศเขมร) แต่เมื่อแผ่นดินยังเป็นของพวกละว้า-ข่า และขมอยู่ จึงมีวิธีการปกครองเมืองนอกอาณาจักรขอมโดยจัดอย่างเป็นประเทศราช และตั้งอุปราชมาประจำอยู่ที่เมืองละโว้ (เมืองลพบุรี ในปัจจุบัน) และอุปราชที่ประจำอยู่เมืองละโว้ก็จัดส่งข้าหลวงออกไปตั้งการปกครองตามเมืองใหญ่ๆ ที่เห็นว่ามีควมสำคัญเป็นแห่งๆ ไป และเมืองสุโขทัยเป็นเมืองหนึ่งซึ่งมีข้าหลวงของ “ขอม” มาอยู่ประจำ โดยได้กำหนดเขตแขวงการปกครองให้เป็นอาณาเขตหนึ่งต่างหาก เรียกว่า “อาณาเขตสยาม”

(อาณาเขตนี้ สมเด็จพระเจ้าอู่ทองทรงราชทานภาพได้ทรงสันนิษฐานเอาไว้ว่า น่าจะอยู่ตั้งแต่ปากน้ำโพขึ้นไปจนประชิดติดเขตแดนของอาณาจักรลานนาไทย)

จะเห็นได้จากหลักศิลาจารึกของกรุงสุโขทัยว่า เมืองรัต เมืองบางยาง เมืองสระหลวง เมืองสองแคว เมืองเซลิ้ง เมืองแฉ่ง เมืองบางขลัง เมืองฉอด และ เมืองนครชุม เป็นเมืองที่ตั้งขึ้นก่อนสมัยสร้างกรุงสุโขทัยเป็นเมืองหลวงทั้งสิ้น และในบริเวณเมืองเหล่านี้มีกลุ่มชนชาวไทยเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานบ้านเรือนกันอยู่อย่างหนาแน่น

กล่าวกันว่า พ่อเมืองหรือที่เรียกกันในภายหลังว่า “เจ้าเมือง” นั้นล้วนแต่จะเป็นคนไทยกันหมดทุกเมือง มีบางเมืองปรากฏหลักฐานในศิลาจารึกอย่างเห็นได้ชัดว่าเป็นคนไทย เช่น เจ้าเมืองศรีธรรมาลัย เจ้าเมืองรัต เจ้าเมืองบางยาง เจ้าเมืองฉอด เจ้าเมืองสระหลวง และเจ้าเมืองสองแคว และยังปรากฏในศิลาจารึก (ศิลาจารึกวัดศรีชุม จารึกหลักที่ ๒) ต่อไปอีกว่า พระราชาธิบดีของขมยังเอาใจเจ้าเมืองซึ่งเป็นคนไทยโดยได้ทรงยกพระราชธิดาอันมีพระนามว่า “นางสิขรมาเทวี” ให้เป็นชายาของพ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองผู้ครองเมืองรัต พร้อมกับมอบพระขรรค์ไชยศรี และทรงแต่งตั้งให้เป็นขุนนางมีราชทินนามว่า กมรเตงอัญศรีอินทรบดินทราทิตย์

กรุงสุโขทัยเป็นเมืองหลวงแรกของชาวสยาม ที่ได้เข้ามาเป็นใหญ่อยู่ในแหลมอินโดจีน แต่ก่อนที่ชาวไทยจะรวมตัวกันตั้งขึ้นเป็นอาณาจักรได้อย่างมั่นคงนั้น ชาวไทยได้มีการอพยพเคลื่อนย้ายจากตอนใต้ของประเทศจีนลงมาเป็นกลุ่มๆ ใช้ระยะเวลาที่อพยพลงมาทางใต้เป็นเวลายาวนานถึง ๒,๐๐๐ ปี

การอพยพครั้งใหญ่จากทิวเขาทางทิศใต้ของอาณาจักรน่านเจ้า เข้าไปตามลำน้ำเมอและในหุบเขาชเวลิ้น เริ่มมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๑ เป็นต้นมา แต่เนื่องจากว่าดินแดนทางตอนใต้ของประเทศจีนมีที่ราบน้อย ภูมิประเทศส่วนใหญ่จะเป็นเนินเป็นเขาเสียเป็นส่วนใหญ่ จะหาที่ราบสำหรับทำไร่ทำนาและเลี้ยงสัตว์ได้ยากยิ่งนัก เมื่อมีการอพยพย้ายถิ่นฐานกันมา ก็จำเป็นจะต้องแสวงหาที่ดินสำหรับทำไร่ทำนาและเลี้ยงสัตว์

แผ่นดินในแถบแหลมอินโดจีนตอนเหนือถือว่ามีที่ดินที่อุดมสมบูรณ์ดี ถึงแม้จะมีเนินเขาอยู่มาก แต่ก็ยังพอมีที่ราบเพียงพอที่จะทำไร่ทำนาได้ พวกไทยจึงเข้ามาตั้งรกรากอยู่ตามดินแดนเหล่านี้ แยกเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย จนเมื่อชาวไทยเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่ในตอนเหนือของแหลมอินโดจีนกันมากขึ้น ก็พยายามรวบรวมตัวกันสร้างที่มั่นสำหรับใช้เป็นที่รวมกำลังต่อสู้ศัตรูเป็นแห่งๆ ไป

ก่อนที่จะกล่าวถึงปฐมวงศ์พระร่วงแห่งกรุงสุโขทัย ผู้รวบรวมขอย้อนไปที่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ ซึ่งชาวไทยยังรวมกันไม่ติด เพราะถูกชาวจีนปกครองมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรอ้ายลาว

สมัยนั้นชาวไทยแยกกันอยู่ในเมืองหลักๆ ๖ เมืองด้วยกัน ทั้งหมดภายใต้การปกครองอย่างเข้มงวดของชาวจีน คือ

๑. เมืองหมงสุ่ย หรือ ม่งซุ้ย
๒. เมืองหล่งกึ่ง หรือ ล่างกง
๓. เมืองหล่งเชียง หรือ เอี้ยเซ่
๔. เมืองหม่งเซ หรือ ม่งเส

๕. เมืองซีหล่ง หรือ ซีล่าง

๖. เมืองเถ่งหยิม หรือ เท่งเซียง

ประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๒ พระเจ้าสินธุโลแห่งเมืองม่งเสมีอำนาจมากขึ้น ได้รวบรวมชาวไทยแล้วตั้งบ้านเมืองเป็นอิสระ จึงทำให้ไทยมีกำลังกล้าแข็งขึ้นมาในระดับหนึ่ง

ราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ประมาณปี พ.ศ. ๑๒๗๒ พระเจ้าฟิโลโกะทรงเป็นนักการทหารและเป็นนักรบที่เก่งกล้า ได้รวบรวมเมืองต่างๆ ซึ่งเป็นอิสระเข้ารวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเมืองม่งเสได้สำเร็จ แล้วตั้งเป็นอาณาจักรขึ้นใหม่เรียกว่า “อาณาจักรน่านเจ้า” แปลว่าเจ้าได้ โดยมีเมืองม่งเสเป็นเมืองหลวง

ในระยะนั้นชนชาติไทยเป็นอิสระจากจีน และมีกำลังกล้าแข็งมากในระดับหนึ่ง ที่ทำให้จีนไม่สามารถเข้ามามีอำนาจได้อีกต่อไป

จนถึงปี พ.ศ. ๑๒๙๑ ในรัชกาลพระเจ้าโกะล่อฝง พระองค์ได้ย้ายเมืองหลวงจากเมืองม่งเสมาตั้งที่เมืองตาลีฟูหรือหนองแส ในรัชกาลนี้ได้ทำสงครามกับจีนหลายครั้ง และส่วนใหญ่ก็ได้รับชัยชนะแทบทุกครั้ง

อาณาจักรน่านเจ้าในครั้งนั้น มีอาณาเขตกว้างขวางมากหากเทียบกับพื้นที่ในปัจจุบัน ได้แก่บริเวณเขตมณฑลยูนนานทั้งหมด แคว้นสิบสองปันนาทั้งหมด ทิศเหนือจดมณฑลเสฉวน ทิศตะวันตกจดอาณาจักรพุกาม ทิศใต้จดแคว้นไทยใหญ่ แคว้นโยนก และอาณาจักรเกาจี (ญวน)

ในเวลาเดียวกันนี้ ชนชาติขอมกำลังเรืองอำนาจ มีเมืองนครธม (ปัจจุบันคือเมืองเสียมราฐ) เป็นศูนย์กลางอำนาจ ขยายอาณาจักรขึ้นมาถึงเมืองหริภุญไชย และแน่นอนพื้นที่อันเป็นอาณาจักรสุโขทัยในสมัยต่อมานั้น อยู่ในอำนาจขอมทั้งสิ้น

อาณาจักรน่านเจ้ามีกษัตริย์ปกครองต่อมาอีกหลายพระองค์ กระทั่งในสมัยที่จีนแผ่นดินใหญ่ถูกปกครองโดยชาวมังโกล หรือชนชาติตาด้า นามจอมจักรพรรดิคุปไลข่าน นักรบผู้กินนอนบนหลังม้า

พระองค์ได้ยกกองทัพมาย้ายชาวไทยจนรวมกันไม่ติด ต่างหลบภัย
ถอยร่นลงมาในแคว้นโยนก (ที่ราบเชียงแสน จังหวัดเชียงราย) บางส่วนถอย
ร่นลงมาอยู่ในเขตอิทธิพลของขอม และบางส่วนยอมอยู่ใต้อิทธิพลของ
ชาวมงโกลก็มีจำนวนมิใช่น้อย

ในที่สุดอาณาจักรน่านเจ้าก็แตกยับเยินจนสูญสิ้นในปี พ.ศ. ๑๗๙๗
รวมเวลาที่ไทยเป็นอิสระได้เพียง ๕๒๕ ปีเศษ บางส่วนก็ถอยร่นมาตั้ง
อาณาจักรลานนา อาณาจักรล้านช้าง อาณาจักรโยนกมีเมืองโยนก (ปัจจุบัน
คือเมืองเชียงแสน ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย) เป็นศูนย์กลาง
อำนาจ แล้วในชั้นต่อมา เมื่อขอมเสื่อมอำนาจลง ไทยกลุ่มหนึ่งได้ร่วมกัน
ตั้งอาณาจักรสุโขทัยขึ้นมา

ระยะเวลาที่จะกล่าวถึงนครสองอันต่อไปนี้ เป็นช่วงกลางพุทธศตวรรษ
ที่ ๑๘ ขอมมีกษัตริย์ชื่อพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (พ.ศ. ๑๗๒๔-๑๗๖๑) ตาม
พงศาวดารเขมรกล่าวว่าเป็นกษัตริย์ที่มีกฤษฎาภินิหารมากองค์หนึ่ง ใน
ระยะต้นรัชกาลได้ยกกองทัพเข้ามาตีได้บริเวณดินแดนลุ่มน้ำเจ้าพระยาไว้
ได้หมด

ปลายรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ อาณาจักรขอมเริ่มเสื่อมอำนาจ
ลง จึงเปิดโอกาสให้ชาวไทยกลุ่มหนึ่งถือโอกาสเข้ามาปกครองดินแดนแถบนี้
ซึ่งได้แก่ขุนศรีนาวนำถมด้วยผู้หนึ่ง ซึ่งมาปกครองกรุงศรีสัตนาละย-สุโขทัย
ช่วงก่อนปี พ.ศ. ๑๗๖๑

พ่อขุนศรีนาวนำถม มีความเป็นมาอย่างไรก่อนมาปกครอง
ศรีสัตนาละย-สุโขทัย ไม่ทราบหลักฐานแน่ชัดแต่พอจะเทียบเคียงหลักฐาน
จากทางไทยใหญ่ในปี พ.ศ. ๑๗๕๘ สมัยเจ้าสามหลวงฟ้าแห่งอาณาจักร
ไทยเมมา คุมทัพลงมาจากลุ่มน้ำเจ้าพระยาพร้อมไพร่พล ๒ หมื่นเศษ ตี
ได้เมืองต่างๆ มากมาย เช่น เมืองแก่งหลวง (ปัจจุบัน ต.แก่งหลวง
อ.ศรีสัตนาละย) อโยธยา แล้วยกทัพกลับไปทางพม่า

ศาสตราจารย์ ขจร สุขพานิช อธิการกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย

ให้ความเห็นไว้ว่า เมื่อมาตีเมืองแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาได้แล้ว ก็โปรดมอบความไว้วางใจให้แม่ทัพคนสำคัญอยู่ควบคุมปกครอง ซึ่งน่าจะได้แก่ขุนนำถม

ขุนนำถม นี้เชื่อกันว่าสืบเชื้อสายมาจากเจ้าเมืองเชียงแสน ได้ยกไพร่พล กองทัพเดินทางมาถึงถิ่นแดนสระหลวง โดยอาศัยลำแม่น้ำสมพายหรือในปัจจุบันเรียกกันว่า “แม่น้ำลำพัน” และสระหลวงแห่งนี้นั้นเป็นถิ่นแดนที่ดี มีชัยภูมิมากพอ จึงสั่งให้ไพร่พลได้หยุดพักอาศัย แล้วให้ไพร่พลถางป่าละเมาะ นำไม้มาปลูกสร้างโรงเรียนพลับพลาเป็นที่พักพิงไปก่อน พ่อขุนศรีนาวนำถมได้ดำริว่า ครั้นมีโรงเรียนพลับพลาพอพักได้แล้ว ค่อยสร้างบ้านแปงเมืองกันต่อไป เมื่อที่พักอาศัยเพียงพอต่อความต้องการแล้ว ประชาชนในกองทัพบกก็ยกขึ้นเป็นขุน เป็นหัวหน้าปกครองชุมชนแห่งใหม่นี้ต่อไป

เมืองเซียงจิงเกิดขึ้น และต่อมาได้ขยายอำนาจไปปกครองเมืองสุโขทัยที่อยู่ใกล้เคียง จึงรวมเรียกกันในสำนวนสมัยนั้นว่า นครสองอัน

เหตุการณ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในปลายสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ซึ่งกำลังเสื่อมอำนาจลง อันจะนำไปสู่การเป็นอิสระของชนชาติไทยลุ่มน้ำยม ที่จะไม่ต้องส่งส่วยให้แก่ขอมอีกต่อไป

ต้นกำเนิดราชวงศ์พระร่วงนี้ สืบสายมาจากอาณาจักรโยนก อันมีเมืองเชียงแสนเป็นศูนย์กลาง และอาณาจักรโยนกนี้ ถือเป็นอาณาจักรต้นกำเนิดของพระมหากษัตริย์ของชนชาติไทยในระยะต่อมา

ประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ (ประมาณ พ.ศ. ๑๗๖๒-๑๘๐๐) ชนชาติไทยซึ่งแตกออกมาจากอาณาจักรน่านเจ้าได้มาตั้งอาณาจักรสุโขทัยขึ้น แต่จะเป็นปีใดนั้นยังไม่เป็นที่ยุติแน่นอนได้ แต่ก็ต้องสร้างขึ้นก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐ อย่างแน่นอน

ช่วงใกล้ปี พ.ศ. ๑๘๐๐ จึงได้มีกษัตริย์วงศ์พระร่วงเข้ามาปกครองและขับไล่ขอมออกไปจนสิ้นอิทธิพลในย่านนี้ ราชวงศ์พระร่วงปกครองต่อมา

อีกหลายพระองค์ จนในที่สุดอาณาจักรสุโขทัยเสื่อมอำนาจลง ก็ไปขึ้นตรงกับกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นคนไทยด้วยกัน แล้วต่อมาเชื้อสายของราชวงศ์พระร่วงได้ขึ้นครองอำนาจเป็นกษัตริย์ปกครองกรุงศรีอยุธยา คือ สมเด็จพระมหาธรรมราชา แล้วสืบเนื่องต่อมาอีกหลายรัชกาล

รายละเอียดในเรื่องราชวงศ์สุโขทัยสืบเชื้อสายเป็นกษัตริย์ปกครองกรุงศรีอยุธยานี้ หาอ่านได้ใน “เกร็ดพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา” ซึ่งได้รวบรวมเรียบเรียงวางจำหน่ายมาก่อนหน้านี้

อย่างที่กล่าวข้างต้นแล้วว่า ก่อนการก่อตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีนั้น บ้านเมืองในย่านนี้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของขอม^๑ แต่ชนชาติไทยเป็นชาติที่ไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของผู้ใดนานนัก จะมีผู้มีบุญบารมีมากอบกู้เอกราชให้ ในช่วงเวลานี้ก็เช่นเดียวกัน ผู้ที่รวบรวมชนชาติไทยเป็นปึกแผ่นจนมีกำลังกล้าแข็งขึ้นนั้นคือ พ่อขุนศรีนาวนำถม จนนำไปสู่การประกาศอิสรภาพขับไล่ขอมจนสิ้นอิทธิพลในย่านนี้ในรัชกาลต่อมา

ทั้งนี้มีเมืองที่สำคัญๆ ของชุมชนชาวไทย ซึ่งมีบรรพบุรุษถอยร่นลงมาจากอาณาจักรน่านเจ้า ๓ เมือง เมืองทั้ง ๓ นี้ต่อมาได้หลอมตัวกันเป็นอาณาจักรสุโขทัย คือ

๑. เมืองเชลียง
๒. เมืองราด
๓. เมืองบางยาง

ทั้ง ๓ เมือง ปกครองโดยเจ้าเมืองที่มีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติเดียวกัน

จะอย่างไรก็ตาม จนกระทั่งทุกวันนี้ พงศาวดารสยามก่อนตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีนั้นยังสับสนกันอยู่และหาข้อยุติไม่ได้ ผู้รวบรวมขอแนะนำรายละเอียดดังกล่าวในหนังสือประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งเรียบเรียงโดยคณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฉบับพิมพ์

ครั้งที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๒๘ ตามรายละเอียดหน้า ๗๕ และ ๗๗ - ๗๙ อันเป็นสมัยก่อนราชวงศ์พระร่วง ดังต่อไปนี้

จารึกหลักที่ ๒ (วัดศรีชุม) ได้จารึกเรื่องราวการสร้างสุโขทัยไว้ตอนหนึ่งดังนี้ “ปู่ชื่อพระยาศรีนาวนัมถม.....เป็นพ่อ.....สร้างในนครสองอัน อันหนึ่งชื่อนครสุโขทัย อันหนึ่งชื่อนครศรีสัชนาลัย....”

จากข้อความในจารึกแสดงว่า สุโขทัยเป็นเมืองมาตั้งแต่สมัยขุนศรีนาวนัมถมครองเมืองศรีสัชนาลัย - สุโขทัย เมืองทั้งสองมีความสำคัญเท่าเทียมกันเป็นเมืองแฝด จึงปรากฏอยู่ตลอดเวลาว่าได้กล่าวนามไว้คู่กันอยู่เสมอ และจากหลักฐานต่างๆ ประกอบกัน สรุปได้ว่า พระยาศรีนาวนัมถม หรือ ขุนนำถม สร้างสุโขทัยในระยะประมาณปี พ.ศ. ๑๗๖๑

ช่วงระยะเวลาดังกล่าวนั้น เขมรมีกษัตริย์ชื่อชัยวรมันที่ ๗ (ปกครอง พ.ศ. ๑๗๒๕ - ๑๗๖๑) ตามพงศาวดารเขมร กล่าวว่า ชัยวรมันที่ ๗ เป็นกษัตริย์ที่มีกฤษฎาภินิหารมากองค์หนึ่ง

ต้นรัชกาลพระองค์ได้ยกทัพเข้ามาตีได้บริเวณดินแดนแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาไว้ได้หมด แต่ปลายรัชกาลคงจะอ่อนกำลังทางการปกครอง จึงเปิดโอกาสอันดีให้ชาวไทยกลุ่มหนึ่งถือโอกาสเข้ามาปกครองดินแดนแถบนี้ ซึ่งคงได้แก่ขุนศรีนาวนัมถมด้วยผู้หนึ่ง ซึ่งมาปกครองกรุงศรีสัชนาลัย - สุโขทัยระยะก่อนปี พ.ศ. ๑๗๖๑

พ่อขุนศรีนาวนัมถมจะมีความเป็นมาอย่างไรก่อนมาปกครองศรีสัชนาลัย - สุโขทัยนั้น ไม่ทราบหลักฐานแน่ชัด แต่เท่าที่พอจะค้นประวัติได้พบว่า ขุนนำถมมีโอรส ๒ องค์ คือ

๑. พระยาผาเมืองผู้ครองเมืองราด (องค์โต)

๒. พระยาคำแหงพระราม (องค์เล็ก)

พระยาผาเมืองนั้น ได้อภิเษกสมรสกับนางสิงขรมหาเทวี พระราชธิดาของเจ้าเมืองศรีโสธรปุระ (เมืองหลวงของเขมรสมัยนั้น) ได้รับอำนาจราชสิทธิ์คือ ได้พระขรรค์ไชยศรี และได้รับนามพระราชทานจากกษัตริย์เขมรว่า

กมรเต็งอัญศรีบดินทราทิตย์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเก่งกล้าสามารถของ
ขุนนำถม จนทำให้กษัตริย์เขมรต้องยอมผูกไมตรี โดยยกพระราชธิดาให้
อภิเษกกับบุตรชายของตน

ปัจจุบันยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเมืองบางยางและเมืองราดอยู่ที่ใดกันแน่
แต่มีผู้สันนิษฐานว่าเมืองบางยาง คือ นครไทย (อนครไทย จ.พิษณุโลก)
ส่วนเมืองราด คือ เมืองศรีเทพ (อ.ศรีเทพ จ.เพชรบูรณ์) แต่ก็มีผู้โต้แย้งว่า
เมืองราดอาจจะเป็นจังหวัดราชบุรีในทุกวันนี้ก็ได้

จะเห็นว่าบันทึกพงศาวดารสมัยก่อนกรุงสุโขทัยและต้นกรุงสุโขทัย
ไม่มีหลักฐานอื่นใดนอกจากศิลาจารึกซึ่งขุดค้นกันในภายหลัง บ้างแตกหัก
บ้างลบเลือน และการตีความภาษาโบราณต่างผิดเพี้ยนไป การสกัดศิลาจารึก
ที่แข็งปัก จึงไม่สามารถให้รายละเอียดได้มากนัก ชนชั้นเราที่อ่านศิลาจารึก
ชื่อเมืองต่างๆ จึงต้องใช้วิธีสันนิษฐานเอาบ้าง

จากการค้นคว้าของผู้เขียน ทำให้ทราบว่ามิมีเมืองหลายเมืองได้ก่อตั้ง
ขึ้นก่อนสมัยสร้างกรุงสุโขทัย เห็นได้จากศิลาจารึกของกรุงสุโขทัยเอง อาทิ
เช่นเมืองบางยาง เมืองสระหลวง เมืองสองแคว เมืองเซ็ลียง เมืองแถง
เมืองบางขลัง เมืองฉอด และเมืองนครชุม

ในอาณานิคมเมืองเหล่านั้นนั้น ได้มีคนไทยเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้าน
เรือนกันอยู่เต็มไปหมด เข้าใจว่าพ่อเมืองหรือที่เรียกกันว่า “เจ้าเมือง” ก็
คงจะเป็นคนไทยหมดทุกเมืองเหมือนกัน

บางเมืองได้ปรากฏหลักฐานในศิลาจารึกอย่างแน่นอนเลยทีเดียวทีเดียวว่า
เป็นคนไทย อาทิเช่นเจ้าเมืองศรีสัตนาแลย์ เจ้าเมืองราด เจ้าเมืองบางยาง
เจ้าเมืองฉอด เจ้าเมืองสระหลวง และเจ้าเมืองสองแคว เป็นต้น

ขอมซึ่งเป็นชนชาติที่เรืองอำนาจในขณะนั้น ได้เข้ามามีบทบาทใน
การปกครองเมืองต่างๆ ในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยานี้ มักจะทราบได้โดย
การอาศัยสังเกตดูโบราณสถานที่ยังคงเหลือซากปรากฏอยู่ อย่างเช่น ถ้า

เป็นเมืองใหญ่ พวกขอมก็จะสร้างปูชนียสถานขนาดใหญ่เอาไว้ แต่ถ้าเป็นเมืองขนาดรองลงมา ก็จะสร้างปูชนียสถานขนาดลดหลั่นกันลงไปตามลำดับ

เมืองสุโขทัยก็เช่นเดียวกันกับเมืองอื่นๆ ที่ขอมเข้าไปปกครอง คือขอมได้สร้างเทวสถานไว้แห่งหนึ่ง ซึ่งยังคงหลงเหลือซากให้เห็นในปัจจุบัน คือ วัดพระพายหลวง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือ นอกกำแพงเมืองสุโขทัยออกไปประมาณ ๒ กิโลเมตร วัดพระพายหลวงนี้เป็นปูชนียสถานขนาดกลาง และยังมีเทวสถานของขอมที่วัดเจ้าจันทร์ ตอนเหนือเมืองสวรรคโลกเก่าอีกแห่งหนึ่ง อันนี้เป็นโบราณสถานขนาดเล็ก

ครุฑอยุธยา

ปฐมวงศ์ราชวงศ์พระร่วง

ปฐมวงศ์กษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย (ราชวงศ์พระร่วง) สืบเชื้อสายมาจากพ่อขุนศรีนาวนำถม (ถม) แต่พ่อขุนศรีนาวนำถม จะมีความเป็นมาอย่างไรยังเป็นที่ยุติไม่ได้ แต่พอจะเทียบเคียงหลักฐานจากทางไทยใหญ่ได้ว่า ในปี พ.ศ. ๑๗๕๘ สมัยเจ้าสามหลวงฟ้าแห่งอาณาจักรไทยเม้า คุณท้าวลงมาทางลุ่มน้ำเจ้าพระยาพร้อมไพร่พล ๒ หมื่นเศษ ได้เมืองต่างๆ มากมาย เช่น เมืองแก่งหลวง (ปัจจุบันคือ ต.แก่งหลวง อ.ศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย) อโยธยา แล้วยกทัพกลับไปทางพม่า

ศาสตราจารย์จรูญ สุพานิช อดีตกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย ให้ความเห็นไว้ว่า เมื่อมาตีเมืองแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาได้แล้ว ก็โปรดมอบความไว้วางใจให้แก่ท้าวคนสำคัญอยู่ควบคุมปกครอง ซึ่งแม่ทัพคนนั้นน่าจะ เป็นขุนนำถม

ขุนนำถมนี้เชื่อกันว่าสืบเชื้อสายมาจากเจ้าเมืองเชียงแสน ได้ยกไพร่พล กองทัพเดินทางมาถึงถิ่นแดนสระหลวง โดยอาศัยลำแม่น้ำสมพาย หรือ ในปัจจุบันเรียกกันว่า “แม่น้ำลำพัน” และสระหลวงแห่งนี้นั้นเป็นถิ่นแดน ที่ดี มีชัยภูมิมากพอ จึงสั่งให้ไพร่พลได้หยุดพักอาศัย แล้วให้ไพร่พลถาง

ปาละเมาะ นำไม้มาปลูกสร้างโรงเรือนพลับพลาเป็นที่พักพิงไปก่อน

แม่ทัพ (พ่อขุนศรีนาวนำถม) ดำริว่า ครั้นมีโรงเรือนพลับพลาพอพักได้แล้ว ค่อยสร้างบ้านแปงเมืองกันไป เมื่อที่พักอาศัยเพียงพอต่อความต้องการแล้ว ประชาชนในกองทัพก็ยกขึ้นเป็นขุนเป็นหัวหน้าปกครองชุมชนแห่งใหม่นี้ต่อไป เมืองเซียงจึงเกิดขึ้น และต่อมาได้ขยายอำนาจไปปกครองเมืองสุโขทัยที่อยู่ใกล้เคียง จึงรวมเรียกกันในสำนวนสมัยนั้นว่า นครสองอัน อันปรากฏในจารึกหลักที่ ๒ (วัดศรีชุม) ว่า “ปู่ชื่อพระยาศรีนาวนำถม.....เป็นพ่อ.....สร้างในนครสองอัน อันหนึ่งชื่อนครสุโขทัย อันหนึ่งชื่อนครศรีสัตนาแลย์....”

สาแหรกษัตริย์ก่อนตั้งกรุงสุโขทัย

๑. นครสองอัน

- พ่อขุนศรีนาวนำถม + อัครมเหสี
 - ➔ ๑. ราชบุตรนาม พ่อขุนผาเมือง (ครองเมืองราด) + พระนางสิขรมาเทวี (พระราชธิดาภักษัตริย์ขอม)
 - ➔ ๒. ราชธิดานาม นางเสือง
 - ➔ ๓. ราชบุตรนาม พระยาคำแห่งพระราม

๒. เมืองบางยาง

พ่อขุนบางกลางท่าว (ท้าว) หรือขุนศรีอินทราทิตย์ + นางเสือง

- ➔ ราชบุตรคนโต เสียชีวิตแต่เยาว์วัย ไม่ปรากฏพระนาม
- ➔ ขุนบานเมือง
- ➔ พญาร่วง (พ่อขุนรามคำแหงมหาราช)
- ➔ ราชธิดาสองคน ไม่ปรากฏพระนามเช่นเดียวกัน

สำหรับข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับเมืองบางยางได้เป็นที่ยุติแล้วว่าเป็นเมือง นครไทย อันเป็นเมืองเก่า ปัจจุบันคืออำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ติดกับอำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ และอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ พ่อขุนบางกลางท่าว (หาว) สืบเชื้อสายมาจากเมืองไตราขวงศ์โดยัง ไม่ทราบชัด ได้มาครองเมืองบางยาง ต่อมาได้เป็นราชบุตรเขยพ่อขุนศรี นาวนำถม

จากการที่ขอมขับเคี่ยวทำสงครามกับอาณาจักรจัมปา (ญวนใต้) จน ในที่สุดขอมอ่อนเปลี้ยในด้านกำลังรีพลในช่วงปลายสมัยพระเจ้าชัยวรมัน ที่ ๗ จึงทำให้ขอมเริ่มเสื่อมอำนาจลง และในขณะเดียวกันคนไทยใน กลุ่มแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน โดยเฉพาะในกลุ่มอำนาจของพ่อขุนศรีนาวนำถม ได้อำนาจแข็งแกร่งกลับมีสูงมากยิ่งขึ้น

กระทั่งพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ เห็นว่าการผูกไมตรีกับชาวไทยกลุ่ม พ่อขุนศรีนาวนำถมจะเอื้อประโยชน์ให้กับตนเอง จึงพระราชทานราชธิดา นามสิขรมหาเทวี ให้เสกสมรสกับราชบุตรนามพ่อขุนผาเมือง เพื่อเกี่ยวดอง เป็นพระญาติกัน

ท้ายที่สุดคนไทยที่ได้ชื่อว่าขอบอิสระ ก็เป็นอิสระจนได้ ดังจะได้ทราบ ในบทต่อไป

พ่อขุนศรีอินทราทิตย์

พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ มีพระนามเดิมว่า พ่อขุนบางกลางท่าว นัก ประวัติศาสตร์รุ่นก่อนนิยมเรียกขานพระนามท่านว่า พ่อขุนบางกลางท่าว ซึ่งก็เป็นบุคคลเดียวกัน

ก่อนที่จะกล่าวถึงสงครามปลดแอกจากขอม ผู้รวบรวมขออาศัยลัทธิ หลักที่ ๒ ซึ่งได้บันทึกสิ่งที่น่าสนใจ นำเสนอให้ท่านผู้อ่านได้รับทราบด้วย ดังต่อไปนี้

ข้อความในจารึกหลักที่ ๒ (วัดศรีชุม) นั้น มีบางแห่งลบเลือน ผู้ที่ถอดข้อความในศิลาจารึก ได้เติมข้อความที่ลบเลือนนั้น ตามที่ควรจะเป็น พอให้ได้ใจความว่า

“.....พลพ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราด พาพ่อขุนผาเมืองผดากันและกัน (ผดาก มีความหมายว่าแยกทางกันไป) พ่อขุนบางกลางหาวได้เมืองศรีสัตนาแลย์.....พ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราดเอาพลมา.....บางซ่งได้.....เวนบางซ่งแก่พ่อขุนผาเมือง.....แล้วพ่อขุนผาเมืองเอาพลเมืองราดเมืองสากอไธ.....ศรีสัตนาแลย์สุโขทัย ขอมสมาดโขลญลำพงรบ.....แล้วพ่อขุนบางกลางหาวไป.... พลพ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราดมา.... ให้ประชุมพล.... พ่อขุนบางกลางหาว และพ่อขุนผาเมืองชี้ช้าง...พระยาผดบกกัน.....ดินให้ชี้ด้วยกันเหนือหัวช้าง ประคนแล้วพ่อขุนบางกลางหาวและขอมสมาดโขลญลำพงรบกัน พ่อขุนบางกลางหาวให้ไปบอกแก่พ่อขุนผาเมือง พ่อขุนผาเมือง....ขอมสมาดโขลญลำพง....พายพัง (ยอมแพ้) พ่อขุนผาเมืองจึงยังเมืองสุโขทัยเข้าได้ เวนเมืองแก่พ่อขุนบางกลางหาว พ่อขุนบางกลางหาวมีผู้เข้าเพื่อเกรงแก่พระสหาย พ่อขุนผาเมืองจึงเอาพลออก พ่อขุนบางกลางหาวจึงเข้าเมือง พ่อขุนผาเมืองจึงอภิเษกพ่อขุนบางกลางหาวให้เมืองสุโขทัย ให้ทั้งชื่อตนแก่พระสหาย เรียกชื่อศรีอินทราทิตย์....”

ในศิลาจารึกได้กล่าวถึง “ขอมสมาดโขลญลำพง” นั้นหมายถึงใคร ผู้อ่านศิลาจารึกได้ตีความไว้ดังนี้

ขอม	=	ชาติขอม
สมาด	=	กล้าหาญ
โขลญ	=	ตำแหน่งเจ้าเมือง
ลำพง	=	ชื่อเมือง (ในเขมร)

รวมความคือเจ้าเมืองลำพงที่เป็นชาวเขมรผู้มีความสามารถ และกล้าหาญ

ขอขยายความต่ออีกสักนิดหนึ่งว่า ขุนนางขอมท่านนี้เป็นเจ้าเมืองลำพอง ซึ่งเป็นเมืองๆ หนึ่งในเขมร พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ มีรับสั่งให้มาดูแลควบคุม เมืองสุโขทัยต่างพระเนตรพระกรรณ แต่ภายหลังเสียท่าชาวสุโขทัยอย่าง ยับเยิน และจนกระทั่งทุกวันนี้เรายังไม่ทราบกันเลยว่า ขุนนางขอมท่านนี้ ชื่อเรียงเสียงไร?

อนึ่งศิลาจารึกวัดศรีชุมเต็มทั้ง ๒ ด้าน อยู่ในบทสุดท้ายหมวดศิลาจารึก โปรดพลิกไปอ่านดูได้

ในศิลาจารึกไม่ได้บอกปีที่พ่อขุนบางกลางหาวขึ้นเสวยราชย์ จึงพอ เรียบเรียงได้ใจความว่า เมื่อเสร็จสงครามขับไล่ขอมแล้ว ทางกรุงสุโขทัยต้อง ตระเตรียมไพร่พล พร้อมกับบูรณะซ่อมแซมบ้านเมืองที่เสียหายจากการ ทำสงครามขับไล่ขอม ใช้เวลาประมาณปีเศษ

พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ (พ่อขุนบางกลางหาว) จึงได้ปราบดาภิเษก เป็นพระเจ้ากรุงสุโขทัยและศรีสัชนาลัยในปีพุทธศักราช ๑๙๘๖ พร้อมกับ ได้อุปภิเษกพระนางเลียงขึ้นเป็นอัครมเหสี ซึ่งทรงมีพระราชโอรส พระราช ธิดาแล้วในสมัยที่ยังครองเมืองบางยางจำนวน ๕ พระองค์ เป็นราชโอรส ๓ ราชธิดา ๒ ราชโอรสองค์ใหญ่ได้สิ้นพระชนม์เสียแต่ยังเล็ก จึงเหลือปรากฏ พระนาม คือ พ่อขุนบานเมือง กับพ่อขุนรามคำแหง

ความสับสนในเรื่องระยะเวลาการตั้งอาณาจักร

ในเรื่องระยะเวลาการตั้งอาณาจักรสุโขทัยนี้ ยังหาข้อยุติไม่ได้จนทราบ เท่าทุกวันนี้ แต่เดิมเชื่อกันว่าตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๑๘๐๐ แต่ในปัจจุบันหลักฐาน ที่ได้เพิ่มเติมก็ยังขัดแย้งกับความเชื่อเดิมอยู่มาก แต่พอจะสรุปได้ว่า คงตั้ง ขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๑๗๖๒-๑๗๘๐

ในพงศาวดารเขมร บันทึกไว้ว่าไทยตั้งราชธานีแรกที่กรุงสุโขทัยในปี ๑๖๒๓ (เร็วไปถึงเกือบ ๑๐๐ ปี) สมัยพระเจ้าพญาร่วงตรงกับสมัยพระเจ้า ธรรมวรมันที่ ๓ (พ.ศ. ๑๖๒๒-๑๖๓๓)

แต่อีกตอนหนึ่งในพงศาวดารเขมรฉบับเดียวกัน กลับบันทึกไว้ว่า ชาวไทยได้ตั้งกรุงสุโขทัยเป็นเมืองหลวงครั้งแรกในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (พ.ศ. ๑๗๒๔-๑๗๖๑) ซึ่งใกล้เคียงกันกับพงศาวดารของไทยที่บันทึกไว้ว่า ชาวไทยร่วมมือกันขจัดอิทธิพลขอมจนพ้นไปจากลุ่มน้ำยมและลุ่มน้ำเจ้าพระยา ระหว่างปี พ.ศ. ๑๗๘๑ ถึง พ.ศ. ๑๗๙๗ และบางแห่งได้เสนอปี พ.ศ. ๑๘๐๐ ซึ่งก็ใกล้เคียงกันมาก

ในเรื่องนี้ หากในวันหน้านักค้นคว้าค้นพบหลักฐานใหม่ก็ค่อยว่ากันอีกที ในขั้นนี้เอาเป็นว่า กรุงสุโขทัยตั้งขึ้นก่อนปี พ.ศ. ๑๘๐๐ โดยมีพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกคือ “พ่อขุนศรีอินทราทิตย์” โดยมีรายละเอียดพิสดารดังต่อไปนี้

เมื่อพ่อขุนศรีนาวนำถมทิวศต ทางขอมโดยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ส่งขุนนางขอมเจ้าเมืองลำพองคุมกองทัพมายึดเมืองสุโขทัยเป็นเมืองขึ้นโดยตรง จึงสร้างความไม่พอใจเป็นอย่างมากให้กับคนไทยลุ่มน้ำยม เมื่อทุกอย่างลงตัว พ่อขุนบางกลางหาวและพ่อขุนผาเมืองจึงรวบรวมชาวไทยลุ่มน้ำยมเข้าตีกรุงสุโขทัยเพื่อยึดเมืองคืน

ในศิลาจารึกกรุงสุโขทัยได้มีหัวหน้าที่เป็นผู้รวบรวมกำลังไพร่พลขับไล่ขอมออกไปอยู่ ๒ คนด้วยกัน คือ “พ่อขุนผาเมือง” เจ้าเมืองราดซึ่งเป็นผู้ที่กษัตริย์ของขอมให้ความไว้วางใจเป็นอย่างยิ่ง และอีกคนที่กษัตริย์ขอมทรงไว้นิยมนั่นคือ “ขุนบางกลางหาว” เจ้าเมืองบางยาง

ทั้ง ๒ ได้รวบรวมไพร่พลชาวไทยยกพลเข้าต่อสู้กับกองทัพขอม ซึ่งมีแม่ทัพชื่อ “ลำพอง” มีตำแหน่งเป็นโชลญ แม่ทัพขอมสู้ไม่ได้ก็แตกทัพพ่ายหนีไปจากเมืองสุโขทัย พ่อขุนผาเมืองซึ่งเป็นผู้นำพลตีหักเข้าเมืองสุโขทัยได้ก่อน แต่ไม่ยอมตั้งตนเป็นพระมหากษัตริย์ กลับทรงนำกองทัพออกจากเมืองสุโขทัย แล้วทรงเชิญพ่อขุนบางกลางหาวให้ยกทัพเข้าไปในเมือง

จะด้วยเหตุผลใดไม่มีใครทราบ พ่อขุนผาเมืองแสดงสปิริตไม่ยอมรับเป็นเจ้าเมืองสุโขทัยทั้งๆ ที่ได้ก่อน กลับยกให้พ่อขุนบางกลางหาวเป็น

เจ้าเมืองแทน แล้วยังมอบพระขรรค์ชัยศรีอาญาสิทธิ พร้อมกับอภิเชก
พ่อขุนบางกลางหาวให้เป็นกษัตริย์ครองกรุงสุโขทัย และให้นามที่ดินได้มา
จากกษัตริย์เขมรคือ ศรีอินทรมุขินทราทิตย์ แก่พ่อขุนบางกลางหาว พร้อม
กับยกน้องสาวนามนางเลื่องให้เป็นมเหสีพ่อขุนบางกลางหาวอีกด้วย

ในเรื่องนี้ เป็นบันทึกในศิลาจารึก พ่อเมืองทั้งสองมีข้อตกลงอะไร
อย่างไร ไม่มีผู้ใดทราบ แต่พอจะสันนิษฐานได้ว่าคงเนื่องจากพ่อขุนบาง
กลางหาวอาจเป็นคนต้นคิดในการที่จะชิงอำนาจมาจากขอม และพ่อขุนผาเมือง
เป็นคู่คิดและปรึกษากันน่าจะได้

หรืออีกในแง่หนึ่งอาจเป็นเพราะว่า พ่อขุนผาเมืองเป็นผู้ที่ฝึกฝนกษัตริย์
ขอมอยู่ อีกทั้งกษัตริย์ขอมทรงโปรดปรานถึงกับพระราชทานพระขรรค์และ
ยอมยกราชธานีให้เป็นชายาของพ่อขุนผาเมือง จึงไม่ยอมตั้งตนขึ้นเป็นกษัตริย์
ปกครองเมืองสุโขทัยต่อไป เพราะเกรงว่าไพร่พลเมืองสุโขทัยอาจจะต้องการ
แยกอำนาจจากขอมออกไปโดยเด็ดขาด แล้วเป็นที่รังเกียจของประชาชน
ต่อไปในภายหน้า

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้พ่อขุนผาเมืองทรงอภิเชกให้พ่อขุนบาง
กลางหาว ซึ่งไม่มีความเกี่ยวพันใดๆ กับพวกขอมขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์
ครองเมืองในอาณาจักรไทยแทน อีกทั้งตั้งราชทินนามของตนซึ่งพระราชาธิบดี
ขอมทรงตั้งให้ว่าศรีอินทรมุขินทราทิตย์ แก่พ่อขุนบางกลางหาวอีกด้วย

พ่อขุนบางกลางหาวจึงขึ้นครองราชย์ปกครองอาณาจักรสุโขทัย
ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ถือว่าเป็นปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์พระร่วง หรือ
ราชวงศ์สุโขทัย และทรงมีพระนามว่า “ศรีอินทราทิตย์”

พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ได้ครองเป็นพระเจ้ากรุงสุโขทัยศรีรัตนาลย์แล้ว
ทรงจัดระเบียบและทำนุบำรุงบ้านเมืองที่ถูกภัยสงครามมาเป็นแรมปีนั้น ให้
กลับฟื้นคืนสภาพและส่งเสริมก่อสร้างให้เจริญยิ่งขึ้น พร้อมกับได้ทำนุบำรุง
แก่ทหาร เมื่อพร้อมสรรพด้วยกำลังช้างม้าเสบียงอาหารครบถ้วนแล้ว จึงได้
ยกพลกรีธาทัพไปตีกรุงละโว้ ในปี พ.ศ. ๑๗๙๔ ไว้ในอำนาจได้

กล่าวจะเป็นชาติ กล่าวจะเป็นแผ่นดิน กล่าวจะเป็นไทยที่เป็นปึกแผ่นตั้งแต่มโนลพบุรี
บรรพบุรุษ ได้เสียสละชีวิตและความสุข ทิ้งเสียอดรตแผ่นดิน เพื่อให้ไทยไม่พินาศชาติใด
เพื่อให้ลูกหลานมีแผ่นดินอยู่ต่อไป เพื่อให้ไทยรวมเป็นแผ่นดิน เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ดูเป็น
เยี่ยงอย่าง ตึกษาค้นคว้า ดูแล และรักษาสืบต่อไป

หอสมุดแห่งชาติ

ฝ่ายบรรณานุกรมและสารบรรณ

e-book